

Kültürel Bütünleşme Bağlamında Antalya'nın Finike İlçesi'ne Yerleşen Turistlerin Sosyolojik Çözümlemesi

The Sociological Analysis of Settled Foreigners in Antalya, Finike on the Context of Cultural Integration

Adem SAĞIR*

* Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı, 78050 Karabük
E-posta: ademsagiroglu@gmail.com, ademsagir@karabuk.edu.tr

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi : 02 Nisan 2011
Birinci düzeltme : 04 Mayıs 2011
İkinci düzeltme : 26 Mayıs 2011
Kabul : 29 Mayıs 2011

Anahtar sözcükler:

Turizm sosyolojisi,
Uluslararası emekli göçleri,
Yerleşik turistler,
Kültür, Finike.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted : 02 April 2011
Resubmitted : 04 May 2011
Resubmitted : 26 May 2011
Accepted : 29 May 2011

Key words:

Sociology of tourism,
International retirement migration,
Settled foreigners,
Culture, Finike.

ÖZ

Küreselleşmeyle birlikte oldukça geniş bir alana yayılan turizm olgusu, sosyolojinin yeni bir alanı olarak incelenmeye başlamasını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda çalışmanın temel konusu, turizmin toplumlar için sosyolojik bir önem kazandığından hareketle Türkiye'deki yerleşik turistlerin sosyal ve kültürel hayattaki konumlarını tartışmaya açmaktır. Dünyada "uluslararası emekli göçleri" ya da "yaşlı göçleri" başlıklarıyla incelenen bu konuların Türkiye'de yeni bir alan olması ve bu tür çalışmaların sosyolojik açıdan incelenmeye ihtiyaç duyması, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Hazırlanmış olan bu çalışma, "Antalya-Finike Örneği" başlığıyla Türkiye'ye yerleşen turistler üzerine bir çalışmadır. Çalışmada iki yöntem kullanılmıştır. İlkinde, Türkiye'deki yerleşik turistlerin yaşadıkları bölgelerdeki problemleri, bölgeye katkıları ve sosyal yapıda ortaya çıkarttıkları değişimleri, basına yansıyan haberlerin içerik çözümlemesiyle ortaya koyulmuştur. Diğer yöntemde ise, Finike'de yaşayan yerleşik turistlerle yapılmış görüşme sonuçları çözümlenmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında ise yerleşik turistlerle ilgili sosyal ve kültürel konular için uzmanlara ve yetkili kurumlara düşen sorumluluklar tartışılmıştır.

ABSTRACT

The phenomenon of tourism has emitted a wide area with globalization effect and this has given rise to analysing tourism as a new field in sociology. The subject of the research is to discuss social and cultural location of settled tourists in Turkey assuming the growing importance of tourism in the field of sociology. This paper aims to investigate "international retirement migration" or "elderly migration" which are already discussed in the world, but is a new subject in Turkey, with the opinion that these topics require to be investigated from a sociological perspective. This research entitled as "Antalya/Finike Case Study" has been prepared about settled foreigners in Turkey. In this research, two methods were used. The first method is that the study has put forward problems about the settled foreigners' living places, their contributions to the region they live and changes coming out in social structure with the content analysis of newspaper reports. When it comes to second method, the results of the interviews conducted with the settled foreigner tourists in Finike were analyzed. In the conclusion part of the study, responsibilities of experts and authorities about settled tourists' social and cultural aspects are discussed.

KÜRESELLEŞEN DÜNYADA AŞILAN SINIRLAR

Göç teorisyenlerinin büyük bir kısmı, 21. yüzyılı göç çağı olarak nitelendirir. Oysa göçlerin insanlık tarihiyle özdeş olduğu görülür. Göçle ilgili literatüre bakıldığında göçe ait sosyal gerçekliğin, ilk dönemlerden beri varolan bir sosyal hareketlilik ve sosyal dönüşüm biçimi olarak zamana/mekana göre farklı anlam ve biçimlere büründüğü görülmektedir. Bugünün ise "Göç Çağı" olarak adlandırılmasının (Castles vd. 2008) ardında yatan temel sebeplerden birisi, kuşkusuz dünyanın McLuhan'ın ifade ettiği biçimde *küresel/global bir köy* haline gelmesi (McLuhan vd. 2010) ve buna bağlı olarak

da küresel sosyal ilişki ağlarının bütün dünyayı sarmalamış olmasıdır. Özellikle küreselleşme ve buna ilişkilendirilen modernizm, kapitalistleşme, yeni dünya düzeni gibi olguların da göçlerin şekillendirdiği dünyada yeni bir değer ve anlam kümesi oluşturduğuna özellikle dikkat çekmek gerekir. Kuşkusuz bu kavramların ortak noktası, insanların gündelik hayatlarının yönünü değiştirmeleri ve toplumdaki kültürel yapıların yeniden yorumlanmasına neden olmalarıdır (Sağır 2010).

Çalışmaya konu olması bakımından turizm olgusunun bahsi geçen bu değişimlerin oluşturduğu alanda kimi zaman kapitalistleşme, kimi zaman ise

modernleşmeyle paralel gittiği görülürken, yeni dünya düzeni içerisinde de ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarında dikkat çeken bir konuma yükseldiği görülür. Ayrıca turizmin kültürler ve coğrafyalar arası bir geçiş olması, hem seyahat ettiği toplumu hem de kendi toplumunu ilgilendirmesi, bu kavramı sosyolojik temelli bir olgu olarak da karşımıza çıkartmaktadır (Sağır vd. 2009). Çünkü seyahatler sırasında kurulan ilişkiler ağı ve bu ağ içerisinde ortaya çıkan karşılıklı etkileşimler, kültürden geleneğe, bilgidен değerlere pek çok yapıda değişikliklere neden olmaktadır.

Küreselleşme ve göçler çağının sarmaladığı toplumsal yapılarda turizmin artan önemi, onun sosyolojik boyutuyla ilişkili olmakla birlikte, devletler için de özel alanlara müdahale anlamında bir risk unsuru olarak değerlendirilmesiyle de ilişkilidir. Burada devletler için bir risk unsuru olarak turizm olgusunda *"turist mi göçmen mi yabancı mı sakin mi?"* sorusundan hareketle, turizmin gezme-seyahat anlamından öte, farklı ülkelere kalıcı olarak yerleşen turistlerin ve bunların yaşam alanlarının söz konusu edildiği görülmektedir. Bununla ilişkili olarak Türkiye'de çeşitli tartışmalar yaşanmaktadır. Özellikle Ak Parti'nin yapmış olduğu yasal düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi¹ tartışmanın boyutlarını siyasi alana taşımakla birlikte, sosyal hayatta da *"yerleşik turistler"*in konumunun sorgulanmaya başlamasına neden olmuştur. Ancak bu konuyla ilgili yapılan tartışmaların siyasal çerçeveden daha çok sosyal ve kültürel boyutları kapsayacak şekilde sosyolojik bağlamda da yapılması, problemin hem daha iyi anlaşılması hem de çözülmesi açısından olumlu olacaktır.

Bu bağlamdan hareketle çalışmanın odak noktası, *"kültürel bütünleşme"* bağlamında Türkiye'deki yerleşik turistlerin sosyal ve kültürel yapıdaki konumlarını, uyumlarını, çevreye bakışlarını ve Türkiye algılamalarını tartışmaktır. Kültürel bütünleşme söz konusu olduğunda turistlerin bahsi geçen süreçlerdeki algılamaları ve tutumlarının çözümlenmesi önemli gözükmektedir. Yerleşik turistler ile ilgili yapılan bu tür çalışmalar dünyada yeni değildir. Özellikle *"uluslararası emekli göçü"* başlığı altında bu göçün sosyal, politik ve ekonomik birçok sebep ve sonuçlarını ele alan çeşitli çalışmalar vardır. Bu bağlamda, son yıllarda Güney Avrupa'ya olan emekli göçünü inceleyen çok sayıda bi-

limsel çalışma yapılmakla birlikte, Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyılarındaki il ve ilçelere Kuzey Avrupa ülkelerinden yerleşmek üzere gelen yabancı göçüyle ilgili olarak yapılan çalışmaların yetersiz oldukları görülmektedir. Çalışma, yerleşik yabancıların *"turist mi risk unsuru mu?"* sorusunun giderek tartışıldığı günümüzde bu alanda önemli bir boşluğu dolduracak olması bakımından önemlidir.

Ayrıca kültürel bütünleşme kavramı söz konusu olduğunda, Türkiye'nin kendine özgür şartları da çalışmanın amacıyla birleşmektedir. Buna göre yerleşik turistler olgusu içerisinde yaşanan alanı yenisiyle değiştirmek vardır. Türkiye'deki kültürel algılamalar ve kültürel pratik biçimlerinin Batı ülkelerinden farklılıkları dikkate alındığında Antalya'ya yerleşen bir turist İspanya'ya ya da İtalya'ya yerleşenin aynı çevresel şartları ve sorunları yaşamayacağı aşikardır. İngiltere'den İspanya'ya geçen turist, sadece ülkesini ve yaşadığı fiziksel çevreyi değiştirecek, kültürel alan olduğu gibi kalacaktır. Ancak aynı turist, Türkiye'ye geldiğinde fiziksel bir mekan değişikliğinden ziyade yeni ve çok farklı bir kültürel alan değişikliğiyle de karşı karşıya kalması söz konusudur. Zaten iklim, doğal çevre gibi özellikler söz konusu olduğunda emekli göçlerinin Akdeniz'e kıyısı olan ülkelere olduğu düşünüldüğünde ülkeler arasındaki çevre benzerliği anlaşılacaktır. Böylece Batı'da Akdeniz'e komşu olan ülkelerde *"kültürel bütünleşmeden"* bahsedilemezken ya da *"hızlı bir kültürel bütünleşme ve uyum"* söz konusu iken, Türkiye'de daha yavaş ve çatışma odaklı bir bütünleşme süreci gözlemlenir. Çatışma turistlerin yerleştikleri yerde soru sormalarıyla, yaşamalarıyla ya da çevreyi sorgulamalarıyla gelir. Süreç sonunda ise kendisine hoş gelen kültürel motifleri benimseyen turistler, bireysel olarak tepki duydukları algılamaları kabul dışı bırakmaktadırlar.

Küresel Dünyanın Yeni Sakinleri

Avrupa kıtasının kuzeyinden güneyine doğru yaşanan *"emekli göçü"* olgusunun 1990'lı yıllardan itibaren gündeme geldiği ve bugüne kadar daha geniş bir alana yayılarak sürekli tartışıldığı görülmektedir. Yurtdışındaki literatürde bahsi geçen çalışmalar *"göç çalışmaları (migration studies)"* ve *"sosyal gerontoloji (social gerontology)"* başlıkları altında yapılmaktadır (Bkz. Williams vd. 2000; Dwyer 2000; Truly 2002; Ono 2008). Emekli göçleri, bireyin hayatının son yıllarında zamanını nasıl harcayacağını, nerede yaşayacağını ya da nelerle meşgul olacağını önemli hale getirir. Burada kişisel sağlık, bireyin sosyal

¹Anayasa Mahkemesi'nin, 11.04.2007 tarih ve E. 2006/35, K. 2007/48 sayılı Kararı.

hayatta harcayacağı zaman ve toplumun bireylere yükleyeceği anlam/değerler bu gerçeği daha baskın hale getirmektedir. Burada kavramın içeriği tartışmazdan evvel kavramın, Avrupa toplumunda “yaşlılık” olgusunun tartışıldığı zeminle doğrudan ilişkisinin bulunduğunu belirtmek gerekir. Çünkü Avrupa’da insanlar yaşlandıkça ailedeki ekonomik, sosyal ve kültürel rollerin değiştiği (King vd. 2000) ve bireylerin konumlarının sorgulanmaya başlandığı görülür. Özellikle ilerleyen hayat beklentileri ve düşük doğurganlık oranları sonucunda ortaya çıkan yaşlı nüfuslar, Avrupa ülkelerinin pek çoğunda önemli bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır (Başlevent 2010).

Böylece Avrupa ülkelerinde insanlar emekli olunca birkaç seçimle baş başa kalırlar. Bu seçimde iki kritik soruya verilecek cevap belirleyici olur: “*Kalmak veya göç etmek?*” Göç etmeye karar verildiğinde ise nereye ve ne zaman göç edileceği sorusuna verilecek cevap önem kazanır. Göç edilen yerde ise kalıcı olmak bakımından yerleşilecek konutun satın mı alınacağı yoksa kiralanacağı mı konusu da gündeme gelir. Bu bağlamda Akdeniz ülkelerinden İspanya, İtalya, Yunanistan ve Türkiye’ye yapılan göçlerin, özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinden iklim, güneş, deniz, sıcak ve samimi ilişkiler kurmak, iş kurmak, bir işte çalışmak, fiyatların ucuz olması, devlet yardımları ve teşvikler gibi sebeplerden dolayı gerçekleştiği görülür (Andersson 2002).

Avrupa’daki emeklilik göçü çalışmalarında vurgulanan noktalardan birisi de Avrupa’daki iş hayatının değişmiş olmasıdır. Bu bağlamda iş hayatı ile özel hayat arasındaki geçişlerin karmaşık hale gelmesi, bireylerin daha yorucu ve yıpratıcı çalışma koşullarıyla karşılaşmasına neden olmuştur. Ayrıca emeklilik yaşıyla ilgili yasal düzenlemeler, insanların erkenden emeklilik alıp yurtdışına göç etmesine zemin hazırlamıştır. Emekli olduktan sonra ise, iki türlü göçlerin karşımıza çıktığı görülür. İlkinde şehrin ve çalışma hayatının yoruculuğundan kurtulmak adına hayatın geri kalanının devam ettirileceği kırsal alanlara doğru yerleşim amaçları ile yapılan göçler; ikincisinde ise yurtdışına ve özellikle Kuzey ülkelerinden Güney ülkelerine doğru yapılan göçler göze çarpmaktadır (Lowe vd. 2003).

Dwyer (2000), yapmış olduğu çalışmada Avrupa Birliği ülkelerindeki emekli göçmenleri iki gruba ayırmaktadır. Bunlar; emeklilik sonrası göçmenler ve geriye dönen göçmenlerdir. İlk grup emeklilik sonrası ikinci hayatları için göç edenlerden, ikinci

cisi ise kendi köken memleketlerine dönenlerden oluşmaktadır. Bu anlamda memleketlerine dönen işçiler ile emekli yerleşik turistler, emekli göçü kavramı içerisinde birbirlerinden ayrılan iki alt gruptur. Dwyer’in çalışması, İspanya’nın Costa Blanca kıyısına yerleşmiş emeklileri kapsamaktadır.

Uluslararası emekli göçleri konusunda Irene Hardill vd. (2004)’nin çalışması ise aynı başlıktan hareketle İspanya’ya yerleşen ve İngilizce konuşan göçmenlerin emeklilik sonrası sosyal ve ekonomik hayatlarını incelemektedir. Bu çalışma, Kuzey Avrupa ülkelerinde emeklilik yaşının yükseldikçe beklentilerin de yükseldiğini ortaya koymaktadır. Ancak beklentilerini karşılamak adına göç eden emekliler, yerleştikleri yerlerde uzun süre çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşadıkları yerde konut sorunu, yardım almadan ihtiyaçları karşılayamama, finansal yetersizlikler, dil sorunu, kültürel uyumsuzluk gibi olgular, emeklilerin yaşadıkları başlıca problemlerdir.

Japonya’daki emekli göçü çalışmaları, doğum oranlarındaki düşüş ve yaşama süresinin yükselişiyle ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Yaşlı nüfusun giderek arttığı ülkede devlet, yurtdışında gerçekleşen emekli göçlerini desteklemekte veya teşvik etmektedir. Özellikle erken emeklilik seçeneğini kullanan Japonlar, gönüllü işlerde çalışmak ve daha aktif bir sosyal hayat için yurtdışına göç etmektedirler. Göç eden Japonların temel özelliği ise sağlıklı, yaşlı ve zengin olmalarıdır. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarının da görsel ve yazılı anlamda bu göçü desteklediği ve teşvik ettiği görülmektedir. Örneğin 2003 yılında “*Rashin*” isimli bir magazin dergisini, kapak konusu olarak yerleşik turizmi seçmiştir. Aynı şekilde “*Chikyu no Arukitat (Globe Trotters Travel Guide)*” isimli popüler seyahat dergisi de “*Küresel Dünyanın Yeni Sakinleri*” başlığıyla bir dizi yazılar yayınlamıştır. İletişim araçlarının bu politikalarını turizm bürokrasisi ve turizm bakanlığı da özel olarak desteklemektedir. Burada hem Japon devletinin hem de göçe katılan emekli Japonların emeklilik yaşam biçimiyle hayatta daha fazla aktif olmaları ve daha yararlı işler yapmaları amaçlanmaktadır (Ono 2008). Long Stay Foundation 2004 verilerine göre, Japonların Avustralya, Malezya, Hawaii, Kanada ve Tayland’a yerleştikleri görülmektedir (Long Stay Foundation 2005). Japonların 1990’lardan beri bu göç süreciyle karşı karşıya oldukları çeşitli araştırmalarla ortaya konulmaktadır. Araştırmalarda Japonların özellikle gönüllü işler olarak ev içi işleri, sağlık tedavileri,

yaşlılara bakım hizmetleri, bazı servisler ve bakıcı arayanlara hizmet vermektedirler (Ono 2008).

Türkiye’de Yerleşik Yabancılar: Turist mi Yabancı mı?

Türkiye, bulunduğu coğrafi ve tarihsel konumu ve pek çok medeniyete/kültüre ev sahipliği yapması nedeniyle, turistik açıdan oldukça zengin bir ülke konumundadır. Siyasi, kültürel, dini ve ekonomik değeri yüksek turistik mekanlarıyla her dönem dikkat çeken Türkiye, yerleşme amaçlı olarak yapılan “emekli göçleri”yle 1990’lı yıllarda karşılaşmıştır. Bu dönemden itibaren Türkiye’nin Kuzey Avrupa ülkelerinin emekli-yaşlı vatandaşları için son dönemlerini geçirecekleri varış noktası olarak giderek değerinin arttığı görülmektedir. Özellikle İspanya, İtalya, Yunanistan, Malta gibi ülkelerin emekli göçmenlerle yaşamış oldukları problemler ve göçmenlerin bu ülkelerdeki potansiyeli tüketmiş olmaları, Türkiye’yi daha çok ön plana çıkarmıştır. Bu keşif sürecinde Türkiye’ye yerleşen turistlerin tatil sürelerinde ya da gezme amaçlı turistik seyahatlerinde Türkiye’nin olumlu yönlerini keşfettikleri ve bu keşiflerin Türkiye’ye yerleşmeye karar vermede etkili olduğu görülmektedir.

Kuşkusuz burada yerleşik turist ile yabancı kavramı arasındaki ve gerektiğinde turist kavramı ile bu kavramlar arasındaki betimsel sınırları da iyi belirlemek gerekir. Usak’ın 2008 yılında hazırladığı “Türkiye’deki Yerleşik Yabancıların Türk Toplumuna Entegrasyon Sorunları ve Fırsatlar” başlıklı raporda yerleşik yabancı kavramının tanımlanmasında kullanılan ölçütler, şu sınırları belirginleştirmektedir. Rapora göre yerleşik yabancılar, daha önceleri Türkiye’de ikamet etmedikleri ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadıkları halde, hayatlarının belli bir döneminde Türkiye’ye yerleşen, Türkiye’de mal mülk edinen veya uzun süreliğine kiralayan ve yılın en azından yarıdan fazlasını Türkiye’de geçiren kimselerdir. Yabancı kavramı ise aynı rapora göre Türkiye’de ikamet etmeyen, sadece turistik veya başka bir nedenle Türkiye’yi kısa süreli ziyaret eden kişiler olarak betimlenmektedir (USAK Raporu 2008). Muammer Tuna’nın yine aynı tarihlerde “Güney Ege Yöresine Yerleşen Yabancıların Toplumsal Entegrasyon Sorunlarının İncelenmesi” başlıklı çalışmasında da yerleşik turistlerin konumu, “küreselleşme-vatandaşlık-kimlik” ilişkisi bağlamında sorgulanmıştır. Tuna’nın çalışmasında özellikle küreselleşme olgusundan hareketle değişen vatandaşlık algılaması ve bununla beraber gelen

yabancı-yerli tartışmaları çözümlenmiş, yerleşik turistlerin Türkiye’deki yeri çözümlenmiştir.

Türkiye’de yerleşik turistler konusunda mevcut tartışmalar, siyasi argümanlarla birlikte yürütüldüğünden, “yerleşik turistler” olgusunun sosyolojik yönleri göz ardı edilmiştir. Özellikle yabancıların gayri menkul ya da toprak satın almalarının Türkiye topraklarını parçalamaya dönük bir proje olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Ayrıca yerleşik yabancıların Türkiye’nin sosyal ve kültürel dokusunu yaşam biçimleriyle bozacağı yargısını da taşıyan bu bakış açısı, siyasi alanda mevcut mülkiyet politikalarına muhalif bir damarın da beslenmesine kaynaklık etmektedir. Ancak bu olumsuz değerlendirmeye karşı turistleri ekonomik bir kaynak olarak gören taraflar da mevcuttur. Oysa “yerleşik yabancılar” olgusunu sosyolojik bağlamı içerisinde (Bkz. Tuna 2008) Avrupa’daki literatürde yapılan çalışmalara paralel şekilde değerlendirmek daha objektif sonuçlar doğuracağı gibi, konuyla ilişkili kurum/kuruluşlara da sorunlarla ilgili etkili çözümler üretme imkanı sunacaktır.

Burada asıl üzerinde durulması gereken nokta ise, yaşadıkları ülkelerde emekli olup Türkiye’ye huzur, rahatlık gibi konular başta olmak üzere iklim, deniz, ucuzluk ve sağlıklı çevre gibi etkenlerle uzun süreli yaşama amaçlı yerleşen yabancılar konusudur. Burada temel problem yerleşik yabancıların turist mi, yerleşik mi sayılacağı ve bunların Türkiye’ye yerleşmelerinin uzun vadede etkilerinin neler olabileceği sorunsalıdır. Bu problem incelenirken temel kaygı ise yabancıları siyasi tartışmalar içerisinde çeken politik ve sosyal dilin, sosyolojik bir bakışla yumuşatılabileceği gerçeğidir. Çünkü yerleşik turistlere sosyolojik açıdan bakmak, sosyal etkilerden kültürel etkilere, yerel merkezli sosyal değişimlerden dünya merkezli değişimlere kadar pek çok noktanın göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Bu kadar geniş bir alanın varlığı, politik ve sosyal dilin yüzeysel değerlendirmelerden ziyade daha derin ve etkili çözümler yapılabilmesi için iddiasına da geçerlilik kazandırmaktadır.

Türkiye’ye yerleşen yabancıların birkaç kaygıyla hareket ettikleri görülmektedir. Bu kaygılardan birkaçı Avrupa’nın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Batı Avrupa’da kamu hizmetleri olan sağlık ve eğitim sektöründen yaşanan aksamaların emeklilik sonrası insanları kendi toplumlarından kopardığı görülmektedir (USAK Raporu 2008). Ayrıca ileri yaştaki kadınlara

rın evlenme amaçlı yaptıkları yerleşmeler de göze çarpmaktadır. Yaşça 50 ve üzeri kadınlar 20-30 yaş arası Türk erkeklerle evlenerek Türkiye’de kalmaktadırlar (USAK Raporu 2008). Türk erkeklerinin Avrupa’ya yerleşmek için yaptıkları evlilikler gibi yabancılar da Türk vatandaşlığını almak için evlilikler yapmaktadırlar. Son olarak aynı raporda geçtiği üzere yerleşik yabancıların iş bulmak için gelenleri de yer almaktadır. Özellikle Avrupa’da istedikleri işleri bulamayan yabancılar, Türkiye gibi ülkelerde bazı sektörlerde şanslı olabilmektedirler. Örneğin çeşitli kurslarda İngilizce öğretmenliğinin bunlardan biri olduğunu ifade etmek mümkündür (USAK Raporu 2008). Ayrıca burada bu alanla ilgili yapılacak çalışmalarda ortaya çıkması muhtemel iki problematik noktanın da dikkate alınması gerekir.

Kuşkusuz siyasi tartışmalar daha çok yerleşik yabancıların Türkiye’de aldıkları toprak ya da gayrimenkullerin veya yatırımların ülkeyi bölmeye dönük ajan faaliyetleri olduğu yönündedir. Örneğin, bu noktada milliyetçi ve ulusalcı çevrelerden bir tepki dili geliştirildiği görülmektedir. Bu dilde, “Türkiye’nin işgal edildiği” savı işlenmekte, “misyonerlik faaliyetleri” yapıldığına vurgu yapılmakta ve “denetimsiz bir kitlenin oluştuğu” yönünde kaygıların dillendirildiği görülmektedir. Yeniçağ Gazetesi’nin 12.06.2006 tarihli bir haberinde “Paralı İşgal Sürüyor” başlığı atılırken; aynı gazetenin 21.06.2006 tarihli yayını ise “Fethiye’de Yağma: Vatan Toprakları Haraç Mezat Satılıyor” başlığıyla çıkmıştır. Bu çalışmanın temel kaygılardan birisi olan *yabancıları/turistleri* içerisine çeken muhalif sosyo-politik dilin yumuşatılması gerekliliği, haber içeriklerine bakıldığında daha iyi anlaşılmaktadır.

Diğer problematik nokta ise, yerleşik yabancılarla ilgili demografik sorunlardır. Bu sorunların ise genelde yasal düzenlemelerin eksikliğinden kaynaklandığı iddia edilmektedir. Bu iddiaya göre yabancılar turist vizesi kullandıkları ve belli sürelerde bu vizeleri yeniledikleri için bu yabancılarla ilgili demografik bilgilere ulaşmak ve tasnif yapmak zordur. Özellikle yerleşik yabancıların birçoğunun ikamet izni almadan sınıra yakın Yunan adalarına giriş çıkış yaparak vize uzattıkları ve bu nedenden ötürü de istatistiklerin yeterli bilgi sunmadığı görülmektedir. Aynı şekilde turistler, ikamet izni bitimine birkaç gün kala yurt dışına çıkıp geri gelerek tekrar süre kazanmaktadır. Böylece yıllarca Türkiye’de kalan bir yabancıyı Türkiye’ye üç günlüğüne gelen turistten ayırt etmenin zorlaştığı görülmektedir (USAK Raporu 2008).

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Türkiye’deki yerleşik yabancıların büyük çoğunluğunu emekliliklerinin ardından gelmiş 50 yaş ve üzeri kişiler oluşturmaktadır. Sayıları daha az olan genç yaştakiler ise çoğunlukla çalıştıkları şirket veya kurumun temsilcileri olarak gelmekte ve bu kişilerin bir kısmı, hayatlarının geri kalanını geçirmeye değer buldukları bu ülkede kalmaktadırlar. Her iki durumda da Türk lirasının kaynak ülke para biriminden değer olarak düşük oluşunun ve iki ülke arasındaki gelir farkının etkisi bulunmaktadır (USAK Raporu 2008). Örneğin İngiltere’de düşük bir hayat standardı sunan 1000-1500 sterlin aylık gelir, Türkiye’de ortalamasının üzerinde bir hayat standardı sunabilmektedir. Kuşkusuz bu farktan istifade etmek için pek çok turist, kendi ülkelerindeki gayri menkullerini satarak Türkiye’de kalıcı konutlar alıp yerleşmekte ve yeni bir iş hayatı kurmaktadır. Türkiye’nin 1990’lı yılların sonuna doğru keşfedilmesinde Türkiye’nin hızla yükselen trendi etkili olduğu gibi ekonomik açıdan dünya sıralamasında ucuz ülkelere biri olması da etkili olmuştur².

Çalışmada, iki yöntem tercih edilmiştir. Çalışmada ilk olarak yerleşik yabancılarla ilgili olarak basına yansıyan haberlerden seçilen örnekler içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. İçerik çözümlemesi, metinlere ve kullanıldıkları bağlamlara yönelik anlamlı ve geçerli çıkarımlar yapabilmek için kullanılan bilimsel bir araştırma yöntemidir (Krippendorff 2004). Bu çözümlemedeki temel kaygı, “tüm iletişim ortamlarının sembolik bir inşa ürünü oldukları oranda deşifre edilmeyi, kod çözümünü, yorum ve çıkarsamayı gerektiren söylemsel metinler” (Bilgin 1999) olduğu tespitine olan inançtır. İçerik çözümlemesi, iletilerin açık, aşık içeriklerinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır (Fiske 2003). Çözümlemede temel hareket biçimi, sosyal gerçekliğin yazılı/açık içeriklerinin özelliklerinden yazılı/açık olmayan içerik özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştırmaktır (Gökçe 2001). Özellikle medya ve iletişim çalışmalarında çeşitli sorunların medyada sunum biçimlerini ortaya koymaya yönelik araştırmalarda kullanılan içerik çözümlemesi yöntemi, sosyolojik çalışmalarda da kullanılmaya başlanmıştır (İrvan 2000; Gökçe 2001). Bu analizlerin en önemli amacı, araştırma konusu olarak belirlenen sorunun başın-

² Daha ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.yenisafak.com.tr/Ekonomi/?t=20.05.2008&c=3&i=118076>

da ya da günümüzdeki biçimiyle medyada nasıl sunulduğunu ortaya koymaktır.

Hazırlanmış olan bu çalışmada içerik çözümlemesinde veri toplama yöntemi olarak yazılı hazır veriler olan gazete haberlerinden yararlanılmıştır. Bu çözümleme yapılırken dikkat edilen en önemli nokta, kodlanan haberlerin aralığının "2005-2011 yılları arasında basına yansıyan haberler" olarak sınırlandırıldığı gerçeğidir. Ayrıca haberler seçilirken sosyolojik bağlamda "sosyal ilişkileri yansıtması, kültürel aktarımları göz önünde bulundurması, çevreyle olan ilişkiler" gibi başlıklardan oluşmasına dikkat edilmiştir. Buradaki temel yaklaşım biçimi ise kamuoyu oluşturma işlevinden (bkz. Bostancı 1998; Bektaş 2000; Demirkent 2003) dolayı basına çıkan haberlerin toplumu nasıl yönlendirdiği ya da yönlendirebileceği noktasına dikkat çekmek ve yerleşik turistlerle ilgili kamuoyu izlenimini çalışmada görselleştirmektir.

Çalışmanın ikincil olarak kullandığı yöntem ise, araştırma kapsamına dahil edilen katılımcılarla yapılan görüşmelerin çözümlenmesidir. Antakya/Finike'de seçilen örneklem üzerinde yapılandırılmış görüşme sorularıyla çalışmanın uygulama kısmı tamamlanmıştır. Araştırmada yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Örneklem seçilirken ilk olarak örnekleme dahil edilecek yerleşik yabancıların bir yıldan uzun bir süre Türkiye'de yaşıyor olmalarına dikkat edilmiştir. Ancak görüşmelerde Türkiye'de yaşadıkları süre özellikle sorulmamış³ ve ortalama yaşam süresi iki ile 15 yıl olarak kabul edilmiştir. İkincil olarak görüşme soruları iletişim kurmada zorlanılmayacak yabancılarla yönlendirilmiştir. Burada örneklem seçilirken sahada yaşanan problemler, araştırmanın temel tasarımının esnekleştirilmesine neden olmuştur. İçine girilen çevreye araştırmacı olarak yabancı olunması, katılımcıların çekinceleri, özellikle Alman turistlerin çalışmaya katılmak istememesi ve bu durumların anket yapılmasını gerekli kılabacak sayının düşük olmasına neden olmuş, böylece çalışmada nitel bir analiz biçimi olarak gözetim (survey) tekniği kullanılmıştır. Bu esnekleştirmeye birlikte çalışmada, Antalya'ya bağlı Finike merkezinde 16 yerleşik yabancıyla yapılan derinlemesine görüşme sonuçları değerlendirilmiş ve çözümlenmiştir. Görüşme sonuçları değerlendirilirken dört alt başlık kullanılmış, bunlar "demografik veriler,

Finike ile ilgili algılamalar, Finike'ye uyum ve sosyalleşme ve Türkiye ile ilgili algılamalar" şeklinde ifade edilmiştir. Görüşmeler yapılırken ifadelerin aitliğini belirtecek meslek, yaş, ülke gibi veriler özellikle kullanılmamıştır. Bu konuda özellikle örneklem içerisinde turistlerin çekinceleri dikkate alınmış ve kendilerini daha rahat ifade etme imkanı sunulmaya çalışılmıştır.

Basına Yansıyan Haberlerin Sosyolojik Açından İçerik Çözümlemesi

Basından seçilen ilk haber, "Türkiye'ye yerleşen yabancı emekliler ucuz olduğu için mezarı da Türkiye'den alıyor" başlığıyla yansımıştır.

Haberde Dokuz Eylül Üniversitesi öğretim üyeleri tarafından Antalya'da emekliler üzerine yapılan araştırmada karşılaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir. Buna göre Türkiye'ye yerleşen yabancıların ekonomik kaygılardan dolayı mezar yerlerinin bile Türkiye'de olmasını istedikleri görülmektedir. Araştırmaya göre Antalya'da gömülmek isteyenlerin maddi kaygılardan olmakla birlikte Türkiye'yi kendi ülkelerinden daha çok benimsemiş olanların da varlığı dikkat çekmektedir⁴.

Burada kuşkusuz Türkler ile yabancılar arasındaki algılama farkının olduğunu ifade etmek gerekir. Bu algılama farkı, kimlik ve aidiyet duygusuyla ilişkilidir. Özellikle Avrupa'ya çalışma amaçlı giden Türklerin yıllardır kendi mahallelerinde yaşadıkları ve geleneklerini devam ettirdikleri, Avrupa'ya entegre olma konusunda da çeşitli problemler yaşadıkları görülmektedir. Bu konuda yapılan pek çok araştırmada Avrupa'da Türklerin dillerini ve kültürlerini devam ettirme isteklerinin yanında, yaşadıkları ülkeye gömülmekten ziyade memleketlerine gömülmek istedikleri karşımıza çıkmıştır. Bu anlamda yurtdışında yaşayan Türklerde Türkiye'ye aidiyet bağlarının oldukça kuvvetli olduğu görülmüştür (Yıldız 2009; Sağır 2010). Oysa yabancılardaki algılama biçiminde böyle bir farkındalık mevcut değildir. Bu çalışmanın vurguladığı en önemli iddialardan birisi olan "kültürel bütünleşme"den söz edilirken, Avrupa'da yer değiştiren yerleşik yabancılar ile Türkiye'ye yerleşen yabancılar arasında farklılıklar olduğu savı güçlenmektedir. Bu konudaki temel iddia, Avrupa'da fiziki ve sosyal çevre değişikliği olduğundan kültürel bütünleşmenin hızlıca gerçekleştiğidir. Ancak Türkiye'ye geldiğinde, başlı başına yeni bir kültürün içine

³ Vize problemleri olduğundan, katılımcılar bu konuda açık bir fikir beyanında bulunmak istememişlerdir.

⁴ Gerçi çoğu belediyenin mezarlık cenaze hizmetlerini karşılıksız yani herhangi bir para alamadan yaptıkları bilinmektedir. Haberin ayrıntıları için bkz. <http://www.tumgazeteler.com/?a=4163136>, Erişim Tarihi, 19.02.2011

girildiğinden hem yerleşik yabancıların kültürel algılamaları hem de yerleştikleri yerdeki bireylerin algılamaları arasında çatışmalar ortaya çıkmakta, kültürel bütünleşme ise bu çatışma sonrası gelmektedir.

Bu haberle ilişkili olarak bir başka haberin "Türkiye'ye yerleşen yabancılar, cenaze törenine imam istiyor" başlığıyla yansdığı görülmektedir.

Habere göre kalan ömürlerini turistik bölgede devam ettirmek isteyenler, defin işlemlerini de Türk imamların yapmasını vasiyet ediyor. Bu talepleri geri çevirmek istemeyen mezarlıklar imamı Ramazan Boztaş'ın, görevini yerine getirmek için İngiliz bir aileden ders aldığı belirtilmektedir. Boztaş'ın haberde ifade edildiği şekilde 'Hıristiyanlık âdetlerine göre cenaze nasıl yıkanır, nasıl tabutlanır, tabutun içine neler konur ve tabut mezara nasıl defnedilir?' gibi sorulara cevap aradığı belirtilmektedir. Ölüdeniz'de görev yapan Hisarönü Camii imamı Şükrü Girgin de, yabancıların defin işlemleri sırasında kendilerinin de cenazede bulunmasını istediğini anlatıyor. Cenazelere genellikle Ölüdeniz'deki papazla birlikte katıldığını belirten imamın, bazı yabancıların Türkiye'yi çok sevdiklerini ve özellikle burada gömülmek istediklerinden söz etmektedir (Zaman Gazetesi 12.09.2008).

Görüldüğü üzere burada bir dini sosyalleşme biçiminin karşımıza çıktığı görülür. Cenazeler için düzenlenen dini törenler, her toplum için önemli ritüelleri kapsar. Bu tür tören ve ritüeller, sosyal ilişkileri artırırken sosyal dayanışmanın da oluşmasına kaynaklık eder. Bu nedenle her ne kadar yerleşik turistlerin mezarlarının nerede olacağı konusu önem atfetmiyor olsa da, cenaze ve ölüm törenlerinin ritüellere göre yapılması özellikle önemsenir. Bu bağlamdan hareketle habere tekrar bakıldığında, İslam dininin ölüm ritüellerini ve inançlarını rahatlıkla uygulayabilen bir din görevlisinin, yerleşik turistlere de dini hizmetleri yerine getirme anlamında Hıristiyanlığa ya da bir başka dine ait ritüelleri öğrenmeye çalıştığı görülür. Burada da kültürel farklılıkların etkisiyle bir dini sosyalleşme biçiminin yerleşik turistlerle birlikte gündeme geldiği ve toplumda hızla kendini belli edecek konuma yükseldiği görülmüştür.

Basından seçilen diğer bir haber, "Antalya'ya 13 bin yabancı yerleşti" başlığıyla ulusal basına yansmıştır.

Habere göre Antalya'da konut alan, tatil ya da konaklama süresini uzatan, evliliklerle de yaşam tercihini kentten yana kullanan yabancıların sayısı 13 bin 225'tir. Yabancı statüsüyle yaşayan ve sayısı 13 bin 225'e ulaşan yabancı uyruklu vatandaşın toplam bin 745'inin Türk vatandaşlarıyla evlidir. Alanya'da yaşayan Almanların 2 bin 130'u tatilini uzat-

ma, çalışma, öğrenim, çocuk sahibi olma, staj gibi sebeplerle ikamet tezkeresini yenilerken, 403 Alman ise Türk vatandaşıyla evlenerek, Antalya'daki sayısı en fazla "yabancı gelin" unvanını aldı. Almanları, Ruslar izlerken, Antalya'da yaşayan resmi kayıtlarda yer alan bin 640 Rus vatandaşının 365'i de evlilik, 161'i tatilini uzatma nedeniyle ikamet tezkeresini yeniledi (Sabah Gazetesi 15.08.2007).

Sayıardan anlaşıldığı üzere Türkiye'nin yerleşik yabancılar konusunda en yoğun talebi alan şehrinin Antalya, bölgesinin ise Akdeniz Bölgesi olduğu görülmektedir. Emekli göçlerini ele alan çalışmalarda da sıklıkla ortaya konulduğu üzere, Kuzey Avrupa ülkelerinin genelde iklim, deniz ve yaşam koşullarından dolayı Akdeniz ülkelerini tercih ettikleri ifade edilmektedir. Haberde dikkat çeken bir diğer nokta ise, yabancıların Türklerle yaptıkları evlilikler konusudur. Bu, bölgede aile yapısının değişmesi anlamında önemli etkilere neden olacağı iddiasını yeniden gündeme taşımaktadır. Bu da kültürel farklılıkların sosyal hayata yansdığı önemli alanlardan birisidir.

Basına yansıyan haberlerden bir diğeri, "Bodrum'da yabancılarla Türkçe kursu" başlığı altında yansmıştır.

Habere göre Bodrum'a yerleşen yabancı göçmenlerin belediye tarafından açılan "Türklük Kursu" na katılarak Türk kültürünü öğrenip buldukları çevrede uyum içerisinde yaşayabilmek için çaba sarf ettikleri görülmektedir. Yabancılar için açılan kursta Türkçe eğitiminin verildiği de belirtilmektedir. 9 ay sürecek olan kursun ilk üç ayında Türkçe yazma ve konuşma dersi verileceği, geri kalan bölümünde de Türk gelenek ve göreneklerini kapsayan Türk Halk Müziği, enstrüman, folklor oyunları, yufka açma, baklava, börek yapma ile diğer Türk mutfağının vazgeçilmez tatları gibi Türk kültürüne ait bir çok konuda özel ders verileceği belirtilmiştir (Zaman Gazetesi 28.09.2008).

Burada iki noktaya sosyolojik açıdan dikkat çekmek gerekir. Buna göre bir yabancı için yaşadığı toplumda en önemli entegrasyon aracı, kuşkusuz sosyal ilişkiler ve sağlıklı bir iletişimi kapsayan sosyal ağlardır. Bu iletişimin en önemli aracı, kuşkusuz dildir. Dilin toplumsal yapının kuruluşu sürecinde ve bireylerin sosyalleşmelerinde önemli rolü vardır. Bu nedenle yerleşik yabancılar için dil öğrenmek, sosyal iletişimin sağlıklı olması açısından önemlidir. Yapılan çeşitli araştırmalarda dil konusunda yerleşik yabancıların sıklıkla problemler yaşadıkları ve çevreyle iletişim konusunda yardım almaksızın başarısız oldukları ortaya çıkmıştır (Bkz. USAK Raporu 2008). Göçmenlerin özellikle yaşlı olması ve Türkiye'ye geliş amaçları bakımından yalnız bir hayatı tercih etmeleri gibi sebep-

lerden dolayı dil konusunda sıkıntılar yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Çalışma bağlamında değerlendirilen bir diğer haber, "Ege'ye yerleşen yabancılar artık kendi mahallesini kuruyor" başlığıyla Referans Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

Habere göre Türkiye'de yaşamaya başlayan yabancıların artık kendi mahallelerini oluşturduklarından bahsedilmektedir. Haberde Turizm kenti ilan edilen Dalaman'ın emlak satışlarının patladığından bahsedilirken, Dalaman-Fethiye Karayolu'nda 22 haneli Ontur Sitesi'nin tüm konutlarına İngilizler'in yerleştiğinden bahsedilmektedir. İnsanların yardımsever ve sıcak olduğundan bahseden yerleşik yabancıların, oluşturdukları mahallelerde birbirilerine daha fazla yardımcı olduklarını ve ihtiyaçlarını rahatlıkla gidebildiklerinden bahsetmektedir (Referans Gazetesi 2006).

Yerleşik yabancıların yaşadıkları yerlerde oluşturdukları "mahalle" algısı, bir metafor olarak göze çarpmaktadır⁵. Çünkü yabancıların konut tipleri, genelde apartman dairesidir. Bu daireler ağırlıklı olarak aynı milletten gelen yabancıların çoğunlukta olduğu siteler içindedir. Bu siteler, ortalamasının üzerinde gelire sahip kişilerin yaşadıkları yerlerdir. Özel güvenlik ve özel doktorları bile olan bu siteler, yerel halktan uzak bir hayat biçimleriyle uyumu zorlaştırmaktadır (USAK Raporu 2008). Bu bağlamda birlikte düşünüldüğünde, Türkiye'ye yerleşen yabancıların bir arada yaşam kaygılarının temelde dayanışma ve beraberlik oluşturma adına olumlu bir gösterge olduğu, Türkiye'ye kültürel uyum konusunda da belli bir fonksiyonellikle üstlendiği varsayılabilir.

Antalya/Finike Örneğinde Türkiye'deki Yerleşik Yabancıların Sosyolojik Çözümlemesi

Bu bölümde, 2010 Haziran-Temmuz ayları içerisinde Finike'de yaşayan 16 yerleşik turist ile yapılan derinlemesine görüşmeler, demografik veriler, Finike ile ilgili algılamalar, Finike'ye uyum ve sosyalleşme, Türkiye hakkındaki algılamaya şeklinde dört başlık altında verilmiştir. Sonuçları değerlendirmeden önce Finike ve çevresi hakkında kısaca bilgi vermek mümkündür.

Finike ilçesi, Antalya'ya bağlı önemli turistik merkezlerden birisidir. Finike, tarih boyunca önemli bir yüklenme ve boşaltma liman kenti olmuştur. Denizci bir millet olan Fenikeliler, Finike ve Akdeniz'in değişik limanlarından yükledikleri malları, başka limanlara satarak, kendi devirlerinde ticare-

ti geliştirmişler ve zengin olmuşlar. Tarihin seyri içinde Finike limanının durgun zamanları da olmuştur. Cumhuriyet döneminde de uzun süre atıl kalan limanda, uzun yıllar sadece balıkçı tekneleri barınmıştır. 1966 yılında balıkçı tekneleri ve yatların fırtınalı havalarda barınabilmeleri için yeni bir barınak yapımına başlanmış ve bu barınak, 1970 yılında tamamlanmıştır. 1990'lı yıllardan sonra Finike için önemli gelişmelerden birisi kabul edilen Finike Marina, Finike'nin coğrafi ve kültürel konumuyla yat turizmini birleştirerek, ilçeye ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu konum Finike marinasını önemli bir yatçılık merkezi yaparak, Finike'ye de uluslararası bir liman kenti ve yat turizmi merkezi statüsü kazandırmıştır⁶.

Demografik Veriler

Araştırmaya katılan turistlerin demografik bilgilerine bakılacak olursa tablodan da anlaşılacağı üzere yaş ortalamasının 52 üzeri olduğu ve yoğunluğun 60-70 yaş arası olduğu görülmektedir. Bu veriler, Finike'ye yerleşen turistlerin daha önce de vurgulandığı üzere emekli göçü olduklarını doğrulamaktadır. Görüşmeye katılanların büyük bir çoğunluğun kadın olduğu anlaşılacakla birlikte, turistlerin farklı meslek gruplarına mensup oldukları ancak ortak noktalarının hepsinin de emekli

Tablo 1. Demografik Verilerin Sayısal Dağılımı

Yaş	Cinsiyet	Meslek	Geldiği Ülke
58	Kadın	Satış Danışmanı	İngiltere
57	Kadın	Finans Yönetici	İskoçya
68	Erkek	İletişim Teknisyeni	İngiltere
61	Kadın	Kabin Memuru	İngiltere
62	Kadın	Film Setlerinde Kostüm Tasarımcısı	Almanya
65	Erkek	Emekli Asker	Almanya
60	Kadın	Emekli	Almanya
71	Kadın	İşletmeci	İsviçre
64	Kadın	Makyöz	Almanya
52	Kadın	Emekli-Pansiyon Sahibi	Almanya
59	Kadın	Emekli Hemşire	İngiltere
66	Erkek	Camcı ve Emlakçı	İngiltere
61	Kadın	Editör	İngiltere
61	Kadın	Emekli Sivil Hizmetli	İngiltere
45	Kadın	Hemşire	Hollanda
72	Kadın	Emekli	Hollanda

⁵ Turist-mahalle ilişkisi için bkz. Tucker, 2003a.

⁶ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.finike.gov.tr>

olmaları oluşturmaktadır. Ülkelere bakıldığında ise, Finike'nin çoğunlukla İngilizler ve Almanlar tarafından tercih edildiği görülmektedir ki bu sonuç, Türkiye'deki yerleşik yabancılar konusunda yapılmış olan çalışmalarda da dikkat çekilen noktalardan birisidir. Bu verileri başka bir tabloyla görselleştirmek mümkündür.

Araştırmanın teorik kısmında da verildiği üzere, Kuzey Avrupa ülkelerinden İngiltere, Akdeniz ülkelerine en yoğun emekli göçü veren ülkelerden birisidir. İngiliz sterlinin Türk lirası karşısında değerli olması nedeniyle İngiliz yerleşik turistlerin Finike'de sosyo-ekonomik açıdan rahat bir hayat sürdüklerini ileri sürmek mümkündür. Ancak Finike'de yapılan görüşmeler sırasında yerleşik turistlere yöneltilen gelir durumu ile ilgili soruların yanıtızsız kaldığı ya da bu konuda cevap vermek istemedikleri görülmüştür. Ayrıca eğitim durumlarına bakıldığında katılımcılardan 6'sının ilkökul ve dengi okul mezunu, 4 kişinin lise ve dengi okul mezunu ve geri kalan 6 kişinin ise üniversite ya da dengi bir okuldan mezun olduğu görülmüştür.

Türkiye geneline bakıldığında ise yerleşik yabancıların büyük bir kısmının 50 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Kadınların oranı %50'nin üzerindedir. Ayrıca bazı yerlerde bu oran %60'ı bulmaktadır. Emeklilerin oranı ise %70'in üzerindedir. İş için gelen genç yaştakiler ve çalışanlar, iş için gelip Ankara, İstanbul ve İzmir'e yerleşenlerdir (USAK Raporu 2008).

Tablo 2. Görüşmeye Katılan Turistlerin Yaş/Cinsiyet ve Geldiği Ülke Sayılarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde
50-55	2	12,5
56-60	4	25
61-65	6	37,5
66-70	2	12,5
70 ve üstü	2	12,5
Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	13	81,25
Erkek	3	18,75
Geldiği Ülke	Sayı	Yüzde
İngiltere	7	43,75
İskoçya	1	6,25
Almanya	5	31,25
İsviçre	1	6,25
Hollanda	2	12,5

Yerleşik Turistlerin Finike Algılamaları

Yerleşik turistlere yöneltilen Finike'yi nasıl keşfettiklerine dönük soruda, turistlerin büyük bir çoğunluğunun Finike'ye ya da Türkiye'ye bir defa geldikleri dikkat çekmektedir. Çoğunluğun genelde deniz seyahati sırasında Finike'yi gördükleri ve beğendikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca eşi ve ailesi için Finike'ye yerleşen turistlerin de varlığı göze çarpmaktadır. Türkiye'de özellikle kadınların genç ya da orta yaş erkeklerle evlilik yaparak Türkiye'de kaldıkları, çeşitli çalışmalarda vurgulanmaktadır. Görüşmeler sırasında ilk olarak "hangi nedenle Finike'yi tercih ettikleri" sorulmuştur. Finike'yi tercih etme sebebi olarak çoğunlukla eş ya da arkadaş durumunun ve Finike'nin bulunduğu konumun cazip olması belirleyicidir. Görüşmelerde bu soruya verilen cevaplarda dikkat çeken önemli bir nokta ise, Finike'de turist sayısının az olduğunun ifade edilmesi olmuştur.

Finike'nin küçük bir sahil kasabası oluşu ve turist sayısının az olmasından dolayı huzurlu bir yer olduğuna yapılan vurgu birkaç şekilde verilen cevaplarda karşımıza çıkmıştır. Örneğin turistlerin birisi; "küçük sevimli bir sahil kasabası. Finike'deki insanların çok arkadaş canlısı. Havası güzel, alışveriş yerleri güzel, sineması var, istediğimiz gibi alışveriş yapıyor ve istediğimiz gibi sinemaya gidebiliyoruz. Ayrıca Finike temiz ve düzenli bir çevreye sahip, manzara seyredilecek için de güzel mekanları var" şeklinde Finike'yi tercih sebebi ile ilgili değişik eğilimlerini aktarmıştır. Aynı şekilde bir başka yerleşik yabancı "Finike'nin oldukça sessiz ve sakin bir yer olduğunu" belirtirken, "Finike'de çok fazla turistin olmamasının burayı sessiz ve sakin bir yer olmasında" etkili olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Finike ile ilgili bir diğer olumlu tarafları olarak "güzel bir plajının ve doğal çevresinin çok güzel olmasını" ifade eden turist, görüşmenin devamında "özellikle dağlarını çok seviyorum, ayrıca havası diğer yerlere göre daha iyi. Ayrıca burada zaman geçirdiğim süre boyunca fazlasıyla arkadaşım oldu" şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. .

Görüşmeler sırasında yerleşik yabancılarla sorulan sorulardan birisi de "Finike'deki hayatlarının nasıl geçtiği" konusundadır. Bu soruya verilen cevaplarda karşımıza sonuçlarla ilgili olarak iki nokta çıkmaktadır. Bu noktaların ilki, olumsuz algılama biçimi olarak kabul edilebilecek çevre kirliliği ve düzensizliği ile ilgili şikayetler ve hayvanlara karşı çevrenin duyarsız oluşlarıdır. Bu noktalardan ikincisi ise, olumlu algılama biçimi kabul edilecek Finike'de rahat ve huzurlu bir ortamının olduğu ger-

çekliğidir. Bir başka olumlu özellik olarak ise, Türk insanının misafirperver ve iyiliksever olmaları karşımıza çıkmıştır⁷. Turistlerin özellikle gündelik hayatta yaşadıkları problemlerde Türkler tarafından anında destek görmeleri, Finike'deki hayatlarının en önemli parçalarından birisidir.

Yerleşik turistler içerisinde çevreyi oldukça eleştirel değerlendirenler de yer almıştır. Bu eleştiriler çoğunlukla doğal çevrenin olumsuz kullanılmasyla ilişkilendirilerek ortaya çıkmıştır. Örneğin turistlerin birisi *"maalesef burada çok fazla yarım kalmış inşaatlar var, her yerde çöpler var, caddelerde kırılmış camlar var ve bunlar son derece tehlikeli insanlar ve hayvanlar için"* şeklinde bu düşüncesini aktarmıştır. Yine çevrenin kirletilmesiyle alakalı olarak bir başka turist düşüncesini *"insanlar çöplerini çöp kutusuna atmıyorlar caddeye sokaklara ve plajlara atıyorlar, özellikle kırılmış şişeleri"* şeklinde ifade etmiştir.

Yerleşik turistlerin sosyal çevreyle ilgili olarak olumlu değerlendirmeleri de bulunmaktadır. Örneğin bu bağlamda turistlerin birisi *"ben Finike'yi çok seviyorum. 23 yıldan sonra yerli arkadaşlar var ve onlarla beraber geziyor, eğleniyor, tartışıyoruz. 5 yıl lisede okul aile birliği başkanlığı yaptım"* şeklinde bu konudaki düşüncelerini ifade etmiştir. Aynı şekilde bir başka turist *"Çevrede çok çiftlik var. İnsanlar daima sevinçli. Beraber problem yok ve karşı hürmet besliyoruz. İnsanlarla beraber çay içip yemek yiyebiliyoruz. Her işte yardım ediyorlar"* şeklinde sosyal çevreyle ve sosyal ilişkilerle ilişkili olumlu izlenimlerini aktarmıştır.

Finike ile ilgili yerleşik yabancılarının algılamasını ölçmeye dönük bir diğer soru ise *"daha önceki hayat biçimlerinin Finike'deki hayatla kıyaslanması"* noktasındadır. Bu bağlamda yapılan görüşmelerde farklı konuların cevaplara yansıdığı görülmektedir. Burada İngiltere'deki sosyal hayatın soğuk ve ikinci ilişkiler üzerine kurulduğu yargısından hareketle Finike'deki sosyal ilişkilerin oldukça samimi ve sıcak olduğu düşüncesini ifade etmektedir. Ancak ekonomik hayatta Finike esnafının kendilerine farklı fiyat tarifesi uygulamasının İngiltere'de olmadığı, İngiltere'de her şeyin fiyatının üzerine yazdığı ve fiyatların sabit olduğu yargısının olumsuz bir kıyaslama olarak karşımıza çıktığı görülmekte-

dir. Finike'de öğrenci komşularının gürültülerinden şikayet eden olduğu gibi dinin geleneksel davranışlara yansıyan biçimlerinden de rahatsız olanların karşımıza çıktığı görülmektedir. Ayrıca Türk insanının tembelliğinden şikayet eden olduğu gibi, Finike'de sebze, meyve gibi her şeyin taze ve kolay ulaşılabilir olmasının sağlık konusunda bir avantaj olduğunu ifade edenler de yer almaktadır. Yoğun çalışma temposu içerisinde sürekli hareket halinde geçen hayatın, emeklilik sonrası Finike'de oldukça yavaş ve rahat geçtiği kıyaslaması da yapılmıştır.

Karşılaştırmalar yapılırken yerleşik yabancılardan bazılarının din konusuna özellikle vurgu yaptıkları görülmüştür. Özellikle kadınların yaşam biçimlerinden hareketle, dinin kültürel yapıdaki baskınlığını eleştirdikleri görülmüştür. Örneğin turistlerin birisi, bu konuyla ilişkili olarak *"pek çok farklı kadınları var buranın bana göre. Din pozitif bir olgu değil onlar için"* şeklinde düşüncesini ifade ederken bir diğeri ise *"Türkiye'nin gittikçe muhafazakarlaştığı"* iddiasından hareketle *"gelecekte baskıların artabileceği ve bu baskıların kendilerini geldikleri ülkelere döndürebileceklerini"* belirterek cevap vermiştir. Sosyal çevre ile yerleşik yabancıların etkileşimi sırasında kültürel değerlerin uzun vadede olumsuz etkilenmesine dikkat çekmek gerekir. Özellikle turistlerin rahat yaşam biçimleri, eğlence hayatları ve aile konusundaki esnek fikirleri ve pratikleri, yaşadıkları bölgede olumsuz değişmelere neden olmaktadır. Ayrıca turistlerin yerleştikleri yerlerin genelde küçük sahil kasabaları şeklinde olması, sosyal etkileşimlerin daha yoğun yaşanmasına etki etmektedir.

Finike algılaması ile ilişkili son soru, *"Finike'de yaşamayı geldiğiniz yerdeki insanlar öneriyor musunuz?"* olmuştur. Bu soruya verilen cevaplarda ilk dikkat çeken noktalardan birisi, istisnasız herkese tavsiye edebilecekleri yönündedir. Hatta sadece Finike'yi değil, Türkiye'nin herhangi bir yerinde yaşamının bile kendi ülkesinde yaşamaktan daha avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Finike'deki sakin hayatın başka turistler tarafından bozulmamasını istemelerinden dolayı özellikle Avrupalı turistlere tavsiye etmeyenler de vardır.

Yerleşik Turistlerin Finike ile Kültürel Bütünleşmeleri

İlk soru, *"Finike'deki hayatın beklentileri karşılayıp karşılamadığı"* konusunu kapsamaktadır. Genel eğilim, Finike'ye yerleşen turistlerin ilkin beklentilerinin ortalama olduğu ancak sonrasında Finike'deki hayatlarından oldukça memnun olmalarıdır. Fini-

⁷ Türklerin misafirperverlikleri hemen her kültürel araştırmalarda dile getirilen durumlardan birisidir. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için Hazel Tucker'in çalışmalarına bakmak mümkündür. Hazel Tucker'in özellikle Kapadokya bölgesinde Japon turistler üzerine yaptığı çalışmalarda Japonların kültürel çeşitlilikler yanında Türklerin misafirperverliğinden ve samimi davranışlarından etkilendiklerini belirtmektedir. (Daha ayrıntılı bilgi için Bkz. Tucker 2003a)

ke'den memnun olmalarında ise değişik sebeplerin etkili olduğu görülür. Bu bağlamda Finike'nin küçük bir sahil kasabası olması, insanların sıcakkanlı ve misafirperver olması, Türk kültürünü oldukça renkli ve geniş kapsamlı bulmaları, deniz, sağlıklı bir çevre ve hayat koşulları gibi sebeplerden dolayı Finike'nin yerleşik yabancıların memnuniyetlerini karşıladığı görülmüştür. Ancak bunların yanında ilk başlarda yoğun bir şekilde problem yaşadıklarını ifade edenler olduğu gibi, bu sorunların kısmen üstesinde geldiğini veya dil konusunda sorunların hala devam ettiğini ifade edenler de olmuştur.

Burada Türkiye'ye yerleşilen ilk zamanlardaki algılama biçimi dikkat çekmektedir. Çünkü turist ilk zamanlarda Finike'nin beklentilerini karşılayıp karşılayamadığından emin değilken, Finike'de yaşadıkça karşıladığını belirtmiştir. Görüşmeye katılan bir başka turist ise *"Türkiye ile ilgili yurtdışında çok fazla ön yargı olduğundan"* bahsederken, ilk zamanlarda kendisinde de önyargı olduğunu ancak daha sonrasında hem insanların samimiyetinin ve sıcakkanlığının hem de Türk kültürünün otantikliğinin Finike'ye uyumu etkilediğini belirtmiştir. Bu bağlamdan hareketle, yerleşik yabancıların uluslararası düzlemde olumlu katkısı olduğunu ifade etmek mümkündür. Özellikle geldikleri ülkelerdeki bağlarını koparmamış olmaları ve süre giden ilişkiler, yabancıların yurtdışına çıktıklarında Türkiye ve Finike izlenimlerini, değerlendirmelerinin kendi toplumlarıyla paylaşma imkanı sunmaktadır. Görüşmeye katılan turistlerden bir diğeri de; *"burası benim için bir tatil memleketi durumunda. Türkiye çok güzel, enteresan bir seyahat ülkesi. İnsanları çok cana yakın ve çok konuksever. Zengin kültürü ve enteresan tarihi olan, tükenmez topraklara sahip bir ülke"* şeklinde benzer düşüncelerini aktarmıştır.

Finike'ye uyum konusunda yerleşik yabancıların bu değerlendirilme biçimleri karşısında bazı sıkıntıları ve şikayetlerini dile getirmeleri de, ayrıca karşılaşılan bir durum olmuştur. Örneğin, bu bağlamda turistlerin birisinin dil bilmemenin buraya uyum konusunda en büyük engel olduğunu ifade eden düşüncesi, görüşmelerde *"burada yaşamaya alıştım. Başlangıçta zordu yabancı bir yerde dil bilmenden hayatı devam ettirmek. Ama insanları bize yardım etti çok ve kısa sürede alışabildik"* şeklinde yansımasını bulmuştur. Daha önceki bölümlerde de birkaç kez vurgulandığı gibi Türkçe'yi bilmemek, yerleşik yabancıların Finike'ye uyum sağlaması noktasında baskın bir dezavantajdır. Sosyal ilişkilerin ve iletişimin dil üzerine kurulduğu düşünülürse, yerleşik yabancıların gündelik hayatın büyük bir bölümünün dışında kalacağını iddia etmek mümkündür. Bu durumun aşılmasında yerel belediyelerin düzenlemiş olduğu Türkçe kursları, lise ve dengi okullardan verilen Türkçe eğitiminin ileriye dönük önemli katkıları olacağı açıktır. Ayrıca dil sorununun aşılması noktasında Türklerle yapılan evliliklerin de önemli bir etkisi olduğunu ifade etmek gerekir. Nitekim Finike'ye yerleşen ve kendileriyle görüşme yapılan yabancıların bir kısmı, bir şekilde Finike'de kurmuş oldukları aile düzeninden söz etmişlerdir. Ancak burada yerleşik yabancıların yaş ortalamasının (60 ve üzeri) dil öğrenmeyi de uzun vadede olumsuz etkileyeceğini belirtmek gerekir.

Yaş ortalamasının en büyük etkisi, alışkanlıkları kalıplaştırmasıdır. Kalıplaşan alışkanlıklar, aynı zamanda gündelik hayatı düzenler. Bu alışkanlıklardaki küçük bir kırılma noktası-örneğin evlendikleri Türklerden boşanma- domino etkisi gibi gündelik hayata uyumu bozar. Tabii ki burada akla yıllarca kendi ülkelerinde yaşayıp oradaki hayata alışan yabancılarla Türkiye'ye yerleştiklerinde benzer bir durumun ortaya çıkıp çıkmayacağı sorusu gelmektedir. Bu soruya verilecek cevapların ilki, modern Avrupa'nın çalışma hayatı ve gündelik ilişkileri üzerinde kurgulanabilir. Hemen hemen her Avrupa ülkesindeki ağır çalışma şartları, gündelik hayat içerisindeki yoğun tempo ve sosyal ilişkilerin zayıflığı, Avrupa'daki bireyselleşmiş bir toplum imgesini karşımıza çıkarır. Bireyselleşen bir toplumda düzenin kuralları ve yönetmeliklerle belirlendiği, gündelik problemlerin belli kurallara dahilinde çözüldüğü ve insanların sosyal ilişkilerde kendilerini geri çekmeleri durumu söz konusudur. Özellikle emeklilik sonrası yeni bir hayat ve varoluş için kendilerini ülkelerinden dışarı atan bireyler, bu sürecin dışı yansımasıdır. Burada bireylerin geldikleri ülkelerdeki düzenlerini bozmuş olması ve buna bağlı olarak da alışkanlıkların değişmesi noktası, belirgin bir problem oluşturmaktadır.

Yerleşik turistlere araştırma kapsamında yöneltilen görüşme sorularından birisi de *"uyum sağladığımız konularda nasıl probleminizi çözmeye çalışırsınız?"* sorusudur. Görüşmelerde karşımıza çıkan cevaplardan en önemli noktalardan birisi problemler olduğunda turistlerin Türk arkadaşlarından ya da çevredeki insanlardan yardım istemeleridir. An-

⁸ Turistlerin Türk kültürünün otantikliğine dönük değerlendirmeleri için bkz. Tucker 2003a; Tucker 2003b.

cak burada şikayetçi olanların da gözümüze çarptığı görülür. Buna göre *“problemler ortaya çıktığında resmi kurum ve kuruluşların yabancıların şikayetlerini dikkate almadıkları”* şeklinde düşüncesini ifade eden olduğu gibi *“esnafın fiyatlar konusundaki tutumlarının başlı başına çözülemeyecek gibi duran bir problem olduğunu”* belirtenler de mevcuttur.

Finike'ye uyum ve sosyalleşme bağlamında yerleşik yabancılara yöneltilen sorulardan birisi de *“yabancıların komşularıyla e çevreyle olan iletişimlerinin niteliğine”* dönük sorudur. Burada iki noktanın karşımıza çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki, olumlu anlamda yerleşik yabancıların çevrelerinden memnuniyetlerini yansıtmaktadır. İkincisi ise yabancıların yaşadıkları dil sorunundan dolayı çevreyle ve komşularla iletişim noktasında yaşadıkları iletişim sıkıntısını dile getirmeleridir. Görüşmede *“belki daha iyi bir Türkçem olsa çok daha iyi anlaşabileceğim çevremle”* şeklinde problemini aktaran yabancı, *“sırf bu yüzden fazla iletişim kuramıyorum”* şeklinde de serzenişte bulunmuştur. Ancak *“sosyal çevreyi bir bütün olarak düşündüğünde insanların oldukça anlayışlı”* olduğunu ifade eden yerleşik yabancı, bu nedenle *“Türkçe bilmemenin karşı taraf tarafından hiçbir zaman problem edilmediğini”* belirtmiştir. Bu olumlu değerlendirmenin yanında bazı komşuların rahatsız olduğunu ifade edenler de çıkmıştır. Özellikle *“eğlencelerin yoğun yaşandığı gece hayatının oldukça gürültülü”* olduğundan bahseden turistler, sırf bu yüzden *“Finike'ye hiçbir turistin gelmemesini de arzu ettiklerini”* ifade etmiştir. Görüşmelerde bu konuyla ilişkili olarak en dikkat çeken cevap, öğrencilerden şikayetçi olan bir yabancıdan gelmiştir. Yerleşik yabancı, Türk komşularının oldukça fazla olduğundan ve hemen hepsinden memnun olduğundan bahsederken üniversite öğrencilerinden şikayetçi olmaktadır. Bu düşüncesini; *“burada şikayetçi olabileceğim tek şey üniversiteli komşularımız. Çok gürültücü komşularımız var bu bakımdan. Bütün gece ses yapıyorlar, sadece beni değil bütün komşuları rahatsız ediyorlar”* şeklinde belirttiği görülmüştür.

Yerleşik yabancılara araştırma kapsamında yöneltilen sorulardan birisi de *“günlük yaşamda değişiklikler olup olmadığı”* ile ilgilidir. Yerleşik yabancıların bu soruyla ilişkili cevaplarında her açıdan Finike'deki hayattan memnun olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Burada kuşkusuz yaşam kalitesinin yükselmesi, Finike'nin küçük ve sakin bir sosyal hayatının olması, doğal çevrenin oldukça sağlıklı olduğu yönündeki inançlar, deniz ve iklim

min sağlık açısından olumlu değerlendirilmesi, ayrıca ev sahibi olarak hayatlarını devam ettirmeleri ve son olarak kimisinin bahçeli evlere sahip olup evlerinin bahçelerinde meyve-sebze yetiştirmek gibi uğraşlarla ilgilenmeleri artı bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca sosyal etkinliklerin fazlalığı ve gece eğlence hayatının da yerleşik yabancılara cazip geldiği görülmüştür.

Uluslararası emekli göçlerinin en belirgin sebeplerinden birisi olan *“yaşam kalitesini yükseltmek”* kavramının burada karşımıza çıktığını ifade etmek mümkündür. Yaşam kalitesi kavramı burada maddi ve manevi bir doyum arayışını yansıtmaktadır. Maddi olarak ekonomik kaygılara denk düşen kavram, Avrupa'da düşük gelire sahip bireylerin gelirleriyle daha yüksek bir hayat standardına doğru evrilme sürecini yansıtmaktadır. Nitekim yabancıların emeklilik sonrası yerleştikleri ülkelerin, genelde hayatın ucuz olduğu ve gelirleriyle bir anda sınıf atladıkları ülkeler olması özellikle dikkat çekicidir. Burada manevi doyum kavramı ise sağlıktan eğitime, eğlenceden sosyal hayata pek çok alanda daha aktif ilişkiler kurarak daha iyi hizmetler alma isteklerini yansıtmaktadır. Emeklilik sonrası sosyal hayatın içerisinde varolma isteği ve daha düşük tempolu bir hayat, yabancıların Türkiye'ye gelmeleri konusunda manevi doyum arayışlarına denk düşmektedir.

Yabancıların Türkiye'de buldukları yaşam kalitesiyle ilişkili olarak, Finike'deki katılımcılardan birinin ifadeleri, bağlamı somutlaştırma açısından önemli bir açılım sağlamıştır. Finike'de çok hızlı bir okuyucu olduklarını belirten yabancı, görüşmenin devamında; *“basit malzemelerle yemek pişirmeyi öğrendik. İngiltere'de genelde hazır yiyecekler ve fast food çok yaygın ancak biz burada hazır malzemeleri dondurulmuş yiyecekleri yemedik. Taze meyveler ve taze sebzelere her an rahatça ulaşabiliyoruz ve sağlıklı bir beslenme biçimimiz var. Burada çok ucuz fiyata ve kolayca internet kullanabiliyoruz”* şeklinde yükselen yaşam kalitesinden bahsetmiştir.

Finike'ye Yerleşen Turistlerin Türkiye Algılamaları

Emekli turist göçmenleri Finike örneği kapsamında değerlendiren araştırmanın görüşmelerinde yapılan son sınıflama ise turistlerin Türkiye ile ilgili genel değerlendirme biçimleriyle ilişkilidir. Bu bağlamda yerleşik yabancılara sorulan ilk soru *“Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden memnun musunuz?”* konusu olmuştur.

Mevcut iktidarı ve Türkiye'yi "ekonomik anlamda oldukça başarılı bulduklarını" ifade eden yerleşik yabancıların bu konuda "Türklerin çok şanslı olduklarını" da belirttikleri görülmüştür. Yabancıların bu konuda olumsuz değerlendirmeleri de mevcuttur. Özellikle "hala yabancı ve turist olarak algılanmalarının kendilerini rahatsız ettiğini" ifade eden katılımcılar, bu konuda Türkiye'nin daha fazla inisiyatif sahibi olmasını arzu etmektedirler. Bunların yanında "bürokrasiden ve kurumların kendi sorunlarıyla ilgilenmediklerin" şikayetçi olan yerleşik yabancılar, "Türklerin çevreyi kullanma alışkanlıklarını" da özellikle eleştirmektedir. Bazı yabancıların ise "Türkiye'nin gittikçe muhafazakarlaştığına" atıfta bulunarak "ülkenin geleceğini olumsuz gördükleri" ifade ettikleri görülmüştür. Bürokrasiden şikayet, hemen her yerleşik yabancıların şikayet noktalarından birisidir. Ayrıca genel olarak Türkiye'deki hayattan şikayet konusunda Almanlarda daha belirgin temaların dikkat çektiği görülmektedir. Bu noktada son olarak vurgulanması gereken nokta, yabancıların seçme ve oy kullanma hakkı istedikleri göze çarparken, Türkiye Cumhuriyeti devletiyle ilişkili olarak çok derin değerlendirmeler yapmanın daha alışma döneminde olduklarından, zamanla olacağını ifade etmeleridir.

Görüşmeye katılan turistlere son olarak yöneltilen "Türk kültür ve geleneklerini nasıl bulduklarına" dönük soruda da diğer sorularla bağlantılı cevapların ortaya çıktığı görülmüştür. Bu bağlamda tablodan da anlaşıldığı üzere ilk dikkat çeken ortak nokta, Türk kültür ve geleneklerine karşı duyulan sempati ve beğenidir. Örf ve adetleri sevdiklerini belirten yerleşik yabancılar, özellikle Türklerin yardımsever ve misafirperver olmalarının kendilerini en mutlu eden taraf olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Türkiye'nin yıllardır çeşitli kültürel ev sahipliği yapmasından dolayı coğrafya üzerinde oldukça fazla görülecek gezilecek yer olduğunu söyleyen yerleşik yabancılar, bu kültürel toplulukların çeşitli geleneklerinin hala yaşamasını da artı bir değer olarak gördükleri görülmüştür. Türk kültürünü değerlendirme konusunda kuşkusuz temkinli davrananlara da rastlanılmıştır. Bu konuda Finike'ye alışmaya yeni başladığını ifade eden yerleşik yabancıların, henüz kültürü değerlendirme aşamasına gelmediklerini kaydettikleri görülmüştür.

SONUÇ

Türkiye'de turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkileri üzerine kapsamlı araştırmalar çok değerlidir.

Özellikle turizme ekonomik getirileri yönünden yaklaşılması ve turizmin konunun sektör odaklı düşünülmesi, turizmin toplumsal yapı üzerinde ne gibi sorunlara yol açtığına tam olarak bilinmemesine yol açmıştır. Dolayısıyla konunun sosyolojik çözümlemesi üzerine yapılacak çalışmalar, sorunları ortaya koyacak olması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca turizmin gittikçe önem kazanmaya başladığı, küreselleşme etkisiyle sınırların değiştiği bugünlerde, "durum saptaması" olarak nitelendirilebilecek sosyolojik araştırmalar, turizmin sosyal değişmeye olan etkisini de ortaya koyması açısından gerekli çalışmalardır. Küreselleşmenin gittikçe baskılandığı ve kimlik olgusunun yoğun bir şekilde tartışıldığı günümüzde, turizmin küreselleşmeyle paralel giden, turistlerin ise kimlik olgusuyla tartışılan yönü, bu araştırmaların önemini ayrıca artırmaktadır. İçerisinde kültürel çatışmalardan kültürel uyuma, vatandaşlık algılamasının değişiminden bireysel kimliklerin değişmesine, ekonomik kaygılardan uluslararası ilişkilerdeki kaygılara kadar pek çok noktayı barındıran "turizm" ve "yerleşik turistler", bu nedenlerden dolayı sosyolojik çalışmaların konusu olmayı zorunlu hale getirmektedir.

Bu bağlamda hazırlanmış olan bu çalışmada temel kaygı, sosyolojik bağlamdan hareketle giderek tartışma konusu olan bu yerleşik turistlerin Türkiye'deki konumlarını kültürel farklılıklar ve kültürel bütünleşme ekseninde değerlendirmek olmuştur. Bu tespit, aynı zamanda bu tür çalışmalar için sıfır noktası yapma amaçlıdır. Çünkü sayısal veriler ve yerleşik turistlerin mülklerinde yaşama süreleri arttıkça daha farklı noktaları ön plana çıkaracaktır. Dolayısıyla şu an yapılacak bu tür çalışmalar, gelecek dönemlerde aynı bölgede yapılacak diğer çalışmalara veri sağlayacak olması bakımından önemlidir.

Çalışmada yerleşik turistlere, ekonomik kaygılı görüşme soruları doğrudan sorulmamış, daha çok Türkiye'ye ve yaşadıkları bölgeye uyumlarına dönük sorular yöneltilmiştir. Hem bağlamı bozmamak hem de zaman kısıtlılığı yüzünden bu konular göz ardı edilmekle birlikte, bu eğilimin oluşmasında turistlerin yaklaşımı da belirleyici olmuştur. Bu durumun oluşmasında özellikle görüşmeye katılan turistlerin gelirleri, yurtdışındaki gayri menkul-leri vb. konularda bilgi verme konusunda çekingen davranmaları da etkili olmuştur. Bu sebepten dolayı, örneğin "mülkü nasıl satın aldınız?", "aylık tüm gelirleriniz toplamı nedir?" gibi sorular, araştır-

ma dışı tutulmuştur. Ayrıca çalışma sırasında yabancıların "Finike'nin küçük bir kasaba olduğunu ve burada herkesin birbirini tanıdığı" tutumu, çoğu konulardaki cevaplarda çekingen davranmalarının kaynağı olmuştur.

Çalışmanın sonuçlarını kısaca değerlendirmek gerekirse, çalışmada iki yöntemle farklı sonuçlar ortaya konulmuştur. Çalışmanın teorik bölümünde Türkiye'de 2008 yılından sonra tartışılmaya başlanan yerleşik turistler olgusuna dikkat çekilmiş, bu olgunun çoğu ülkede uzun süredir yoğun olarak tartışıldığına değinilmiştir. Özellikle vatandaşlık algılamasının değişmesi, kültürel farklılıklara uyum, sosyal değişmeye katılım gibi olguların bu tartışmaların merkezi karakterini oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca bu bölümde Türkiye'de siyasi tartışmalarda sıklıkla karşımıza çıkan bu yerleşik turistlerin "bir risk unsuru olarak kabul edilip mümkün olduğunca sosyal yapı dışında mı tutulmaması gerektiği" ya da "küresel köyün yeni sakinleri olarak kabul edilip yapıya uyum sağlamaları için gerekli çalışmaların yapılıp yapılmaması gerekliliği" sorularına cevap aranmıştır. Literatür taramasıyla da görülmüştür ki dünyada yeni bir gerçeklik olmayan bu olgu, konumu itibarıyla Türkiye için de karşılaşılmaması kaçınılmaz bir gerçekliktir (Tucker 2010). Bu nedenle Türkiye'nin her anlamda kendini bu duruma hazırlaması gerekmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde "küresel dünyada değişen sınırlar" gerçekliğinden hareketle emekli göçleri olgusu incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca Türkiye'deki yerleşik turistlerin durumu ve konumu tartışılmış, bu konuda yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmında ise Türkiye'deki yerleşik turistlerin algılanma biçimini ve algılama biçimlerini yansıtmaları bakımından basına yansıyan haberler ve seçilen örneklem üzerinde yapılan görüşme verilerinin değerlendirilmesi yer almıştır. Yerleşik turistlerle ilgili basına yansıyan haberlerde genelde Türkiye'nin giderek cazibe merkezi haline gelmesi ve turistlerin yaşadıkları bölgeyle kurdukları farklı iletişim/ilişki biçimleri ortaya çıkarılmıştır. Bu haberlerde turistlerin Türkiye'ye uyum konusunda katıldıkları kurslar, kurdukları sosyal ilişkiler başta olmak üzere, Türkiye kültürüne karşı geliştirmiş oldukları sempati, mezar yerlerinin Türkiye'de olmasını arzu etme gibi değişik şekillerde yaşadıkları bölgeyle bütünleşmelerine dikkat çekilmiştir.

Çalışmanın görüşme sonuçları ise, Finike örneği başlığı altında demografik veriler, Finike ile ilgi-

li algılamalar, Finike'ye uyum ve sosyalleşme ve Türkiye ile ilgili algılamalar şeklinde dört başlıkta değerlendirilmiştir. Yerleşik turistlerin demografik verilerinde katılımcıların genel olarak 50 yaş üzeri oldukları görülmüştür. Ancak yaş ortalaması olarak ise çoğunluğun 60 yaş üstü olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, dünya genelinde özellikle Akdeniz ülkelerine yapılan emekli göçlerinin aslında bir yaşlı göçleri olduğunu da tekrar doğrulamaktadır. Ayrıca meslek olarak hemen hepsinin emekli olmaları da uluslararası literatüre uygun bir şekilde bu göçlerin aynı zamanda emekli göçleri olduğunu da göstermektedir.

Sonuçlardan anlaşılacağı üzere Finike'ye yerleşen yabancıların burayı seçmelerindeki temel nedenleri şu şekilde özetlemek mümkündür: *Hayat koşulları ve düşük stres, sıcak yöre halkı, deniz ve güneş, hayat koşullarının düşük maliyeti, sosyal ortam, güvenlik ve özel konumu, eğlence hayatı ve çalışma imkanları.* Ayrıca, Finike'ye yerleşen turistler, daha önce en az bir defa buraya seyahat amaçlı gelmişlerdir. Türkiye'de herhangi bir yere bile yerleşebileceklerini ifade eden yerleşik yabancılar, Türkiye'nin doğasıyla, iklimiyle, insanları ve kültürüyle başı başına yaşanacak bir yer olduğunu belirtmişlerdir. Bu anlamda Finike'nin beklentilerini karşıladığını ifade eden yerleşik yabancılar, her açıdan burayı diğer turistlere tavsiye edebileceklerini ifade etmişlerdir.

Yerleşik yabancıların yoğun olarak sıkıntı çektikleri noktanın Türkçeyi bilmemeleri olduğu görülürken, insanların çevreye karşı ilgisizliğinin ve sokak hayvanlarına karşı acımasız tavırlarını da onaylamadıkları görülmüştür. Ayrıca yerleşik yabancılar, Türkiye'nin ekonomik yapısından memnun olduklarını ancak esnafın kendilerine hala yabancı gibi davranıp Türklere ayrı kendilerine ayrı fiyat söylemelerinden hoşlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak Türkiye'nin kültürel değerleri ve motiflerinin oldukça renkli olduğunu ifade eden yabancılar, Türk insanının da misafirperver ve sıcakkanlı olduğunu belirtmiştir. Türk insanın misafirperverliği, genel olarak turizm olgusu içerisinde çeşitli çalışmalarda sıkça dile getirilen bir olgudur (bkz. Herzfeld 1987; Tucker 2003b). Ayrıca sokak hayvanlarına yapılan muameleyi sosyal bir sorun olarak algılayan Finike'ye yerleşen yabancıların kendilerine dönük kursların yetersiz olmasından da şikayetçi oldukları görülmüştür.

Çalışmada son olarak yerleşik turistlerin Türkiye'de güncel konumuyla ilgili muhtemel olumsuz noktalara da dikkat çekmek gerekir. İlk problem,

yerleşik turistlerin mülk edinmeleri etrafında yoğun olarak gündeme gelen siyasi tartışmalardır. Bu tartışmalar, bu turistlerin Türkiye'yi bölme amaçlı hareket ettikleri etrafında gelişmektedir. Hatta bu bağlamda Türkiye'den milliyetlerine göre bölge bölge satın aldıkları mülkleri ve toprakları gösterir haritalar gündeme gelmiştir. Bu tartışmalar kuşkusuz konunun sosyolojik boyutunun göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Oysa yerleşik turistlerle ilgili yapılacak çalışmaların sosyolojik boyutunda kültürel değişimler, sosyal ilişkiler, aile ilişkileri ve sosyo-ekonomik ilişkiler gibi belli başlı konuların ele alınması gerekmektedir. Örneğin, bu konuda turistlerin gelmesiyle değer ve inanç yapısının değiştiği, giyim ve yaşam biçiminde geleneksel kalıpların terk edildiği, dilde yabancı sözcüklerin arttığı gibi çeşitli etkilerin de gündeme geleceği görülmektedir. Hazırlanmış olan bu çalışma da böyle bir eksikliği giderme bağlamında bir durum tespiti çalışması olarak yapılmıştır.

Burada kuşkusuz çalışmanın görünmeyen bir tarafı vardır. Bu taraf, bölgede yaşayan halkın yerleşik yabancılar hakkındaki düşünceleri ve yargıdır. Burada akla gelen soruları; yöre halkının düşünceleri; yöre halkı üzerinde sosyo-kültürel etkileri var mıdır şeklinde sosyolojik açıdan düşünmek mümkündür. Ancak hazırlanmış olan bu çalışma, yerleşik yabancıların bir çözümlemesi olduğundan, bu konuda ortaya koyulacak iddialar, bir başka çalışmanın konusudur. Bu bağlamda çalışmanın amaçladığı tek olgu; Türkiye'ye konut olarak yerleşen yabancıların bölge halkı üzerindeki sosyal ve kültürel etkilerini değerlendirmek ve buldukları yerlerdeki kültürel bütünleşme durumlarıdır.

KAYNAKÇA

- Andersson, J. (2002). *Retirement Migration: Motives for Migration to Warmer Climate and Housing Needs. A Study of Scandinavians in Cosot Blanca*. Göteborg, İsveç.
- Antalya'ya 13 Bin Yabancı Yerleşti, *Sabah Gazetesi*, 15.08.2007.
- Başlevent, C. Avrupa'da Yaşlılık Algısı: Kim Yaşlı Kim Genç, *Radikal Gazetesi*, 09.11.2010.
- Bektaş, A. (2000). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bilgin, N. (1999). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikleri ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bodrum'da Yabancılar Türkçe Kursu, *Zaman Gazetesi*, 28.09.2008.
- Bostancı, N. (1998). *Siyaset, Medya ve Ötesi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Castles, S. ve Miller, J. (2008). *Göçler Çağı (Çev) Bülent Bal, İbrahim Akbulut*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Demirkent, N. (2003). *Yayıncılar, Satış ve Yerel Basım, Sayfa Sayfa Gazetecilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Dwyer, P. (2000). Movements to Some Purpose? An Exploration of International Retirement Migration in the European Union, *Education and Ageing*, 15 (3): 353-377.
- Ege'ye Yerleşen Yabancılar Artık Kendi Mahallesini Kuruyor, *Referans Gazetesi*, 01.09.2006.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev) Süleyman İrvan. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hardill, I. (2004). Retirement Migration: The Other Story. Issues Facing English Speaking Migrants Who Retire to Spain. (Paper presented at RSA Conference, Europe at the Margins: EU Regional Policy, Peripherality and Rurality and Ageing Session University of Angers, April 16th 2004).
- Herzfeld, M. (1987). As In Your Own House : Hospitality, Ethnography, and the Stereotype of Mediterranean Society. İçinde; *Honour and Shame and the Unity of the Mediterranean* (Özel Publication). American Anthropological Association, 22: 75-89.
- Gökçe, O. (2001). *İçerik Çözümlemesi-Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- İrvan, S. (2000). Metin Çözümlemelerinde Yöntem Sorunu, 1. *Ulusal İletişim Sempozyumu Bildiri Kitapçığı-Medya ve Kültür-* (ss.73-86). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi Yayınları.
- King, R., Warnes, A. ve Williams, A. (2000). *Sunset Lives: British Retirement to the Mediterranean*. Oxford: Berg.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology Thousand Oaks*. CA: Sage
- Long Stay Foundation. (2005). *Rongusutei Chosa Tokei 2005* (Statistical Report on Long Stay 2005), Tokyo: Long Stay Foundation.
- Lowe, P. ve Stephenson, M. (2003). *Demographic Ageing and Rural Areas*. Birmingham: Regional for All Ages Conference.
- McLuhan, M. ve Powers B. R. (2010). *Global Köy*. (Çev) Bahar Öcal Düzgören. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Ono, M. (2008). Long-Stay Tourism and International Retirement Migration: Japanese Retires in Malaysia. Yamashita et al., eds. *Transnational Migration in East Asia Senri Ethnological Reports 77*: 151-162.
- Sağır, A. (2010). Sosyal ve Tarihsel Bağlamda Osh/Kırgızistan'a Sürgün Edilen Batumlu Türklerin Sosyal Yapısı (*Başlanmış Doktora Tezi*). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Sağır, A. ve Uslu T. (2009). Bir Serbest Zamanlar Faaliyeti Olarak Turizmin Sosyolojik Analizi, 1. *Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi*, Nevşehir.
- Truly, D. (2002). International Retirement Migration and Tourism Along the Lake Chapalla Riviera: Developing a Matrix of Retirement Migration Behavior, *Tourism Geographies*, (4)3: 261-281.
- Tucker, H. ve Emge, A. (2010). Managing a World Heritage Site: The Case of Cappadocia, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 21(1): 12-14.
- Tucker, H. (2003a). *Living With Tourism: Negotiating Identities in a Turkish Village*. London: Routledge.
- Tucker, H. (2003b). Tourists and Troglodytes: Negotiating for Sustainability, *Annals of Tourism Research*, 28(4): 868-891.
- Tuna, M. (2008). *Güney Ege Yöresine Yerleşen Yabancıların Toplumsal Entegrasyon Sorularının İncelenmesi*. Ankara: Tübitak Proje No: 106K167.
- Türkiye'de Yerleşik Yabancılar, *www.turkinfo.nl*, Erişim Tarihi, 13.02.2011.

- Türkiye'ye Yerleşen Yabancı Emekliler Ucuz Olduğu İçin Mezarı da Türkiye'den Alıyor, <http://www.tumgazeteler.com/?a=4163136>, Erişim Tarihi: 19.02.2011
- Türkiye'ye Yerleşen Yabancılar, Cenaze Törenine İmam İstiyor, *Zaman Gazetesi*, 12.09.2008.
- USAK Raporu (2008). *Yerleşik Yabancıların Türk Toplumuna Entegrasyonu*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayını.
- Williams, A. M., King, R., Warnes, A. ve Patterson, G. (2000). Tourism and International Retirement Migration: New Forms of an Old Relationship in Southern Europe, *Tourism Geographies*, (2)1: 28-49.
- Yıldız, F. (2009). Avrupa Türklerinde Kimlik Sorunu Olarak Çifte Aidiyet: Hollanda Örneği (*Basılmamış Doktora Tezi*). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı.